

to the quality of their education and improvement of the personal qualities required in their professional activities. Stimulating students' self-development is one of the main pedagogical conditions of future navigators' competitiveness formation. The capacity for self-changing in accordance with the social, moral and professional standards and ideals must be a natural need of every specialist. At its core, this phenomenon has a complex system of motives, and its driving force is the need for self-improvement that is a fundamental component of a personality. The article deals with the mechanisms and driving forces of self-development: the interconnection of reflection, self-esteem, self-organization. Self-development involves systemic and consistent work on self-education, the accumulation of professional knowledge, skills formation, conducting a variety of training in order to acquire necessary personal qualities of competitiveness of a future navigator. The article reveals the essence of some of the training sessions on self-development and self-presentation. The ability of successful self-presentation in the labour market will help young professionals-navigators to participate successfully in the competition with rivals while applying for a job in foreign crewing companies.

Keywords: competitiveness, future navigator, condition, pedagogical condition, self-development, training, self-presentation.

Подано до редакції 19.05.2015

УДК: 378.091.322:78

Лі Сіюнь,
аспірант кафедри фортепіанного виконавства і художньої культури,
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова,
вул. Пирогова, 9, м. Київ, Україна

ДІАГНОСТИКА СТАНУ СФОРМОВАНОСТІ САМООРГАНІЗАЦІЇ В УЧНІВ 5-7 КЛАСІВ У ПРОЦЕСІ ФОРТЕПІАННОГО НАВЧАННЯ

У статті подано результати діагностики сформованості самоорганізації в учнів 5-7 класів у процесі навчання гри на фортепіано. Проаналізовано існування визначених компонентів у структурі самоорганізації, таких як проблемно-цільового (гностичного), програмно-цільового, операціонально-технологічного та рефлексивно-оцінного. Під час діагностики було з'ясовано недостатність сформованості самоорганізаційних умінь представленої вікової категорії школярів, які навчаються гри на фортепіано.

Ключові слова: самоорганізація, структура самоорганізації, фортепіанне навчання, учні 5-7 класів, результати діагностики.

Актуальність теми статті визначається активізацією «самості» у реальних умовах підвищення значення самореалізаційних процесів суб'єктів навчання («самоорганізація» розглядається філософією як найвища форма розвитку динамічних систем і є атрибутом загальнонаукового узагальнення філософського принципу саморозвитку, згідно з А. Астаф'євим, М. Ведмедєвим, А. Горєловим та ін.). У сучасному науковому знанні самоорганізація використовується різними науками, які її розглядають як тип розвитку природних систем (Є. Шульга) чи як результат розвитку самоуправління у соціумі, соціальної кооперації (В. Кушелєв, Г. Рузавін).

Аналізуючи усі попередні методи виявлення наявності рівня інтелектуальних та музичних здібностей (можна назвати це навчальними музичними здібностями), ми схильні спиратися на ідеї Д. Б. Богоявленської та ступені музично-педагогічного діагностичного процесу, які пропонує Е. С. Ткач, оскільки вони мають не лише вимірювальне значення, а й навчальну функцію. Це підсилює актуалізацію обраної ідеї. Д. Богоявленської, яка, наприклад, розглядає пасив-

ний рівень, евристичний та креативний рівні діяльності суб'єкта в період діагностичного спостереження [2]. Е. Ткач розглядає процес постановки музично-педагогічного діагнозу як цілісну функціональну систему, яка складається з трьох основних частин: методологічної (методи постановки діагнозу), семіологічної (орієнтири, показники) і діагностичної логіки, що характеризується відповідним напрямом мислення [5].

Метою статті є визначення наявності та ступеню сформованості самоорганізаційних умінь у школярів 5-7 класів. Для реалізації поставленої мети необхідно виконати наступні **завдання**: вивчити стан сформованості всіх структурних компонентів самоорганізації учнів 5-7 класів у процесі фортепіанного навчання; схарактеризувати вихідні рівні сформованості самоорганізаційних умінь учнів 5-7 класів під час фортепіанного навчання.

Для отримання повної картини наявності самоорганізаційних умінь у школярів 5-7 класів було з'ясовано шляхом детального аналізу існування проблемно-цільового (гностичного), програмно-цільового, операціонально-технологічного та рефлексивно-оцінного компонентів у їх структурі.

З цією метою нами була проведена діагностика (констатувальний експеримент), що здійснювалася на базі Української ДМШ, Київської ДМШ № 8, Переяслав-Хмельницької ДМШ ім. П.Сениці, Кам'янець-Подільської ДМШ та охоплювала 132 учня 5-7 класів.

Вибір у процесі дослідження тих чи інших методів обумовлений його змістом, а комплексне їхнє використання дозволило збільшити ємкість і якість одержуваної інформації, об'єктивувати отримані дані.

Діагностика здійснювалась у чотирьох напрямках, відповідних зазначеним компонентам самоорганізації учнів: проблемно-цільовому (гностичному), програмно-цільовому, операціонально-технологічному та рефлексивно-оцінному. Для оцінки отриманих результатів було розроблено відповідні критерії самоорганізації учнів 5-7 класів у процесі фортепіанного навчання та їхні показники.

Вимірювання за розробленими критеріями самоорганізації учнів 5-7 класів здійснювалося за допомогою деяких показників. Для проблемно-цільового (гностичного) компоненту визначено такі критерії: *міра усвідомленості цілепокладання* (наявність еталону піаніста-виконавця, уявлення про його музично-виконавські якості); *здатність оцінки навчальної ситуації* (міра відмінності між еталоном музиканта-виконавця і власними піаністичними можливостями). Для програмно-цільового компоненту критерієм обрано *здатність до планування самостійної діяльності* (визначення оптимальних умов, логіка розподілу часу для самостійних занять, якість власних ресурсів для реалізації плану). До третього операціонально-технологічного компоненту критерієм обрано *міру виконання запланованого* (ступінь удосконалення якості виконання у процесі самореалізації). Для четвертого рефлексивно-оцінного компоненту визначено такі критерії: *здатність до самоконтролю* (міра виявлення припущених помилок і прорахунків під час виконання); *адекватність самооцінки* (якість самоаналізу власного психологічного стану: задоволення/незадоволення від результатів виконання фортепіанних творів); *ступінь самостійності у корекції результатів* (міра точності виправлених помилок, ступінь визначення перспектив).

Для корекції самоорганізації учнів 5-7 класів було виділено два основні підходи: психологічний та педагогічний. Психологічний підхід ґрунтувався на сприйманні, осмисленні, розумінні музичної інформації та її узагальненні на основі життєвого досвіду й художнього мислення учнів. Педагогічний спирався на можливість розвитку самоорганізації школярів у фортепіанному навчанні педагогічними методами та на спонування школярів до успішного розвитку, прагнення до набуття вищого рівня майстерності у виконанні фортепіанної музики.

Дослідно-експериментальна робота проводилася на основі чинних програм: «Музичний інструмент – фортепіано», рекомендованої державним методичним центром навчальних закладів культури й мистецтв для музичної школи і музичного відділення початко-

вого спеціалізованого мистецького навчального закладу (ПСМНЗ).

Вибір навчальної програми пояснюється чітким визначенням у ній мети, основних завдань навчального предмету «Музичний інструмент – фортепіано»; з'ясуванням особливостей організації навчально-виховного процесу в ДМШ; наданням структурованих таблиць орієнтовних вимог щодо обсягу знань, умінь, навичок, якими повинен оволодіти учень під час навчання в ПСМНЗ; визначенням критеріїв оцінювання навчальних досягнень школярів та обліку їхньої успішності; наведенням рекомендацій стосовно організації та проведення контрольних заходів, а також зразків випускних програм для професійно орієнтованих учнів.

Крім того, зазначена програма має додаток із розширеним репертуарним списком фортепіанних творів різних жанрів, стилів, форм, який передбачає їх вільний вибір для розучування у класі. Ці твори, що відібрані з найкращих зразків національної та світової музичної культури, своїм художньо-образним змістом приваблюють учнів 5-7 класів, а також відповідають сучасним дидактичним вимогам фортепіанної підготовки школярів. Ці твори відрізняються високим художнім смаком, є цікавими для школярів і дозволяють комплексно опановувати різні завдання, тобто активно впливають на цілісний музично-художній і виконавський розвиток учнів, спонукають їх до продуктивної самоорганізації та саморозвитку. Разом з тим, запропонований орієнтовний фортепіанний репертуар не обмежує творчу ініціативу викладача щодо пошуку й використання у своїй практичній роботі оригінальних зразків фортепіанних творів історично усталених вітчизняних, зарубіжних і сучасних композиторів-класиків.

Пропедевтичне дослідження з виявлення наявності загальних самоорганізаційних навичок у піаністів, учнів 5-7 класів ДМШ, було проведено на групових заняттях з музичної літератури. Це дозволило охопити весь контингент школярів зазначеної вікової категорії (кожної з музичних шкіл, визначених для експерименту) та провести опитування у невимужених, сприятливих навчальних педагогічних умовах.

Для визначення результатів опитування було розроблено тексти адаптованих тверджень опитувальника Н. Г. Мілорадової та О. Д. Ішкова «Діагностика особливостей самоорганізації» [3]. Перед проведенням діагностичних дій експериментатором проводилося роз'яснення, де наголошувалося на максимальній відвертості школярів у своїх відповідях.

Школярам пропонувалося оцінити рівень своєї згоди чи незгоди з кожним із наведених тверджень за шестибальною шкалою («-3, -2, -1, +1, +2, +3»). При цьому відповідь «-3» означала «зовсім не згодний» з наведеним твердженням; відповідь «-2» – «не згодний частково»; відповідь «-1» – «скоріше не згодний, ніж згодний»; відповідь «+1» – «скоріше згоден, ніж не згоден»; відповідь

«+2» – «згоден частково»; відповідь «+3» – «повністю згоден».

Адаптований опитувальник Н. Г. Мілорадової та О. Д. Ішкова містить інтегральну шкалу – «Рівень загальної самоорганізації учнів 5-7 класів» – та шість окремих шкал, які характеризували рівень розвитку одного особистісного компоненту самоорганізації (вольових зусиль) й п'яти функціональних компонентів: цілепокладання, аналізу ситуації, планування, самоконтролю і корекції.

Зокрема, результати шкали «Цілепокладання» (Ц/п) відображали рівень розвитку навичок визначення школярами мети та її утримання.

Шкала «Аналіз ситуації» (А/с) характеризувала рівень розвитку навичок виявлення й аналізу тих обставин, важливих для досягнення поставленої мети.

Результати за шкалою «Планування» (Пл) демонстрували рівень розвитку навичок планування школярами власної діяльності у досягненні мети.

Шкала «Самоконтроль» (С/к) визначала рівень розвитку навичок контролю та оцінки діями особистісних дій, психічних процесів і станів.

«Корекція» (Кор) розкривала рівень розвитку навичок корекції цілей, способів та спрямованості аналізу істотних обставин, плану дій, критеріїв оцінки, форм самоконтролю, вольової регуляції і поведінки підлітків у цілому.

Шкала «Вольові зусилля» (ВЗ) показувала рівень розвитку навичок регуляції власних дій, психічних процесів та станів учнів. Вона дозволила виявити продемонстровану розвиненість їхніх вольових якостей, готовність переборювати різноманітні перешкоди, що виникають на шляху до реалізації мети. До того ж вона характеризувала здібність мобілізувати свої фізичні та психічні сили, концентрувати у заданому напрямку активність, що забезпечується визначеними мотивами, які ініціюють діяльність та підтримують її під час реалізації загальної мети.

Результати за шкалою «Рівень самоорганізації учнів 5-7 класів» (СО) відображали загальний рівень розвитку навичок самоорганізації власної діяльності школярів.

Твердження для кожної із зазначених шкал опитувальника відбиралися відповідно до характеристики виділених компонентів самоорганізації.

Змістовний аналіз опитувальника виявив, що цілепокладання (шкала «Цілепокладання») тісно пов'язана із вольовими зусиллями (шкала «Вольові зусилля»), оскільки рівень цілепокладання залежить від умінь учнів мобілізувати власні сили для подолання перешкод, що виникають на шляху до поставленої мети, від умінь підпорядковувати свої дії прийнятим рішенням, від умінь долати ситуативні бажання, що відволікають від поставленої мети тощо.

Взаємозв'язок корекції (шкала «Корекція») і вольових якостей (шкала «Вольові зусилля»), що виявлена у твердженні («Я без зусиль мобілізую власні сили для подолання перешкод, що виникають на шляху до поставленої мети») і («Приймаючи рішення, я намагаюсь роз-

глянути усі можливі варіанти») показує, що для самоорганізації реальних дій необхідна наявність корекції і вольових зусиль.

Корекція (шкала «Корекція») має негативний взаємозв'язок із аналізом ситуації (шкала «Аналіз ситуації»): чим вище один показник, тим нижче інший. Це підтверджує змістовне навантаження тверджень («Я ніяковою, коли стаю «центром уваги») і («Я намагаюся не брати участь у ризикованих заходах»).

Дієвий самоконтроль (шкала «Самоконтроль») можливий тільки за наявності розвинутого цілепокладання (шкала «Цілепокладання»), аналізу ситуації (шкала «Аналіз ситуації») і планування (шкала «Планування»), що підтверджує змістове навантаження цих тверджень та інше.

Крім того, цей опитувальник дозволяв класифікувати результати як початкових діагностичних зрізів (констатувальний експеримент), так і контрольних замірів упродовж формувального експерименту, що сприяло відбору найбільш доцільних методів визначення самоорганізації в учнів 5-7 класів і доступних способів фіксації її результатів, які у майбутньому могли би бути використані викладачами з фортепіано ДМШ у своїй практичній роботі.

Слід зазначити, що, використовуючи ті чи інші опитувальники у вивченні самоорганізаційної діяльності, рівень розвитку цього поняття завжди, за твердженнями вчених [3], визначається опосередковано, тобто через ті особистісні якості, які впливають на відповідний етап її протікання. Тому оцінити вміння здійснювати самоорганізаційну діяльність можна таким чином: 1) за допомогою спеціальних завдань (операціональних тестів), результати виконання яких дозволяють отримати прямі, безпосередні дані про такі уміння; 2) опосередковано: через визначення рівня розвитку вмінь, що належать до певних етапів процесу самоорганізації; через виявлення того, що учнем виконується легко, просто, вільно, активно, чому він приділяє найбільше уваги (у другому випадку використовуються і методики, які менш достовірні, ніж операційні тести, але значно простіші у використанні і тому більш розповсюджені).

Так, у процесі експериментальної роботи ми виявили, що схильність до організації власної діяльності має лише 8,9% (6 осіб) у контрольній групі та 7,7% (5 осіб) в експериментальній. Згідно з опрацьованими результатами наведених тверджень опитувальника, ці учні володіють чітким уявленням про те, чого хочуть отримати від життя; завжди планують свою діяльність; вміють визначати та аналізувати ті обставини, які є суттєвими у досягненні поставленої мети; контролюють власні дії, психічний стан; готові до корекції особистісних цілей, планування, регуляції поведінки в цілому.

У 23,9% (16 осіб) контрольної та 29,2% (19 осіб) експериментальної групи схильності до організації власної діяльності розвинути частково. Такий висновок ми зробили в результаті аналізу тих відповідей

учнів, які ми отримали після проведення опитування школярів. Зокрема, в цих школярів у бланку відповідей за шестибальною шкалою переважав бал +2 – «згоден частково». Тобто життєві цілі чітко не визначені; планування власної діяльності не систематичне; аналіз обставин, які є суттєвими у досягненні поставленої мети, непослідовний; контроль власних дій та психологічного стану частковий; корекція особистісних цілей, планування, регуляція поведінки в цілому здійснюється без ентузіазму, не досить активно.

Інші школярі – 67,2% (45 осіб) у контрольній і 63,1% (41 особа) в експериментальній групі – не виявили схильності до організації власної діяльності. Їхні відповіді на запропоновані твердження опитувальника часто були із мінусовими значеннями чи наближалися до +1, що відповідає оцінці «скоріше згоден, ніж не згоден». У приватних бесідах було з'ясовано, що ці школярі не мають чіткого уявлення про те, чого вони хочуть отримати від життя; не планують власні дії; не вмюють визначити істотні обставини, які є важливими для досягнення поставленої мети; не володіють вміннями корегування особистісних цілей.

Спираючись на положення про сутність і побудову «само-процесів» Ю. Цагареллі [6], куди входить і самоорганізація, а також на результати досліджень В. Андреева, С. Єлканова, П. Касьянника, Г. Нікіфорова, Н. Пейсахова, А. Прохорова, В. Степанського, О. Тихомирова та ін., ми отримали координаційну структуру процесу самоорганізації, яка (умовно) складається із двох послідовних функціональних блоків – блоку моделювання та блоку контролю. У блоці моделювання моделюється власна особистість піаніста-виконавця та його музично-виконавська діяльність. У блоці ж контролю здійснюються оціночні, контролюючі та корегувальні функції виконавця як особистості і суб'єкта діяльності.

Центральне місце у структурі блоку моделювання, згідно представлених вище досліджень, займає суб'єктивний еталон виконавця, який формується під дією музичної спрямованості і передбачає сильний потяг до музичного мистецтва, побудований на стійкому інтересі. Ця спрямованість обумовлена захопленістю, пристрасною любов'ю, а також потребою у сценічному самовираженні (О. Гольденвейзер, Г. Коган та ін.).

Досліджуючи питання про еталон піаніста-виконавця, ми з'ясували, що він включає еталон особистості та діяльності. Еталон особистості виконавця передбачає наявність високих моральних якостей, загальних та спеціальних знань, як загальноосвітніх і загальнокультурних, так і музично-історичних, музично-теоретичних, музично-виконавчих і музично-психологічних. Роль цих знань визначальна, оскільки саме вони забезпечують власне музично-виконавську діяльність піаніста.

Для того, щоб перевірити сформованість в учнів 5-7 класів суб'єктивний еталон піаніста-виконавця, до

якого вони прагнуть у своєму фортепіанному навчанні, нами було проведено опитування серед школярів ДМШ. Зокрема, учням пропонувалося пригадати прізвища видатних виконавців фортепіанної музики, про яких вони чули будь-коли, або, можливо, слухали їхнє виконання у записах чи на концертах. Переважна більшість учнів-піаністів 5-7 класів не змогла впоратися з цим завданням. Вони, як правило, називали імена естрадних виконавців, часто плутали прізвища. Лише 6,2% (4 особи) в експериментальній та 7,5% (5 осіб) у контрольній групі назвали такі відомі імена, як Е. Гіллельс, М. Плетньов, С. Рахманінов, С. Ріхтер, А. Рубінштейн.

Незначна частина школярів – 13,8% (9 учнів) в експериментальній та 17,9% (12 осіб) у контрольній групі – змогли назвати прізвища тих піаністів-виконавців, які приїздили до них у музичну школу із концертами шкільної філармонії, а також Вана Кліберна та Дениса Мацуєва можливо тільки тому, що їхні імена під час проведення експерименту широко рекламувалися у програмах телебачення (Д. Мацуєв – у зв'язку з підготовкою його концертного туру по Німеччині, а Ван Кліберн – з роковинами його смерті).

Усі інші учні – 74,6% (50 осіб) у контрольній та 80% (52 особи) в експериментальній групі – називали відомі прізвища артистів, естрадних виконавців, співаків, композиторів. Коли їх виправляли, то вони були дуже здивовані, що помилилися. До цієї групи також були віднесені й ті учні, які з батьками відвідували концерти, але прізвища виконавців не запам'ятали.

Зміст наступного запитання зводився до того, чи цікавляться діти інформацією про видатних виконавців і звідки вони її отримують. 7,7% (5 осіб) школярів експериментальної групи та 8,9% (6 осіб) контрольної активно цікавляться інформацією про видатних виконавців-піаністів, композиторів, які у переважній більшості були і є піаністами-виконавцями або просто майстерно володіють цим інструментом. Ці школярі регулярно читають науково-популярну і художню літературу, на сайтах Інтернету знайомляться із життєвим та творчим шляхом того чи іншого музиканта, самостійно слухають записи творів у їх інтерпретації. Основними джерелами інформації для них є художня, інколи музикознавча література, цікаві статті у періодичних виданнях, записи на дисках, в Інтернет мережі, які дають змогу досить широко і різнобічно ознайомитися з тим чи іншим питанням, що приваблює школяра, включаючи і відеозаписи. Крім того, Інтернет мережа створює можливості для активного обміну думками з однолітками на форумах та у соціальних мережах.

Зауважимо, що 16,9% (11 осіб) експериментальної та 19,4% (13 осіб) контрольної групи інформацією про видатних виконавців цікавляться не регулярно, а випадково, тобто тільки тоді, коли цього вимагає ситуація підготовки завдання з теоретичних дисциплін або у класі фортепіано, зокрема підготовка презентації про того чи іншого композитора чи виконавця, або

попереднє знайомство з музичним твором, який потрібно розучити і заграли на концерті. Решта учнів – 75,4% (49 осіб) експериментальної і 71,7% (48 осіб) контрольної групи – інформацією про виконавців взагалі не цікавляться. Вони задовольняються лише тими фактами, які отримують від викладача у класі фортепіано чи на уроках з музичної літератури.

Таким чином, діагностика сформованості самоорганізаційних умінь довела, що учні 5-7 класів не мають необхідної міри вправності у цій діяльності. Їх

вподобання, інтереси та надбання здебільшого залежать від участі дорослих, викладачів з фортепіано або інших музичних дисциплін, батьків та однолітків. Це зумовлює необхідність розробки та застосування відповідної методичної системи самоорганізації учнів 5-7 класів, які навчаються грі на фортепіано, запровадження якої сприятиме активізації розвитку самоорганізаційних умінь школярів для удосконалення їх музичної та загальної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Афанасьєва Н. А. Самоорганизация – фактор успешности учебной деятельности / Н. А. Афанасьєва // *Фундаментальные исследования*. – 2008. – № 2. – С. 60–61.
2. Богоявленская Д. Б. Интеллектуальная активность как проблема творчества / Д. Б. Богоявленская / [отв. ред. академик Б. М. Кедров]. – Р/на Д. : Издательство Ростовского университета, 1983. – 176 с.
3. Ишков А. Д. Учебная деятельность студента: психологические факторы успешности / [Монография]. – 2-е изд. / А. Д. Ишков. – М.: ФЛИНТА, 2013. – 224 с.
4. Кушелев В. А. Проблема самоорганизации субъекта деятельности / В. А. Кушелев // *Самоорганизация в природе и обществе. Тезисы докладов*. – СПб: ЛГУ, 1988. – С. 123–125.

REFERENCES

1. Afanaseva, N. A. (2008). Samoorganizatsiya – faktor uspehnosti uchebnoy deyatel'nosti [Self-organization as a factor of successful study]. *Fundamentalnyie issledovaniya – Fundamental studies*, 2, 60–61 [in Russian].
2. Bogoyavlenskaya, D. B. (1983). *Intellektual'naya aktivnost kak problema tvorchestva [Intellectual activity as a problem of creativity]*. Kedrov, B. M. (Ed.). Rostov na Donu: Izdatel'stvo Rostovskogo universiteta [in Russian].
3. Ishkov, A. D. (2013). *Uchebnaya deyatel'nost studenta: psikhologicheskie faktoryi uspehnosti [Learning activity of a student: psychological factors of success]*. 2nd ed., rev. Moscow: FLINTA [in Russian].
4. Kuselev, V. A. (1988). Problema samoorganizatsii subiekta deyatel'nosti [Issue of subject's self-organization]. *Samoorganizatsiya v prirode i obschestve – Self-organization in nature and society. Proceedings*. [in Russian].
5. Tkach, E. S. (1979). *Muzykalno-pedagogicheskaya diagnostika i nekotorye aspektyi podgotovki muzikanta-*

5. Ткач Э. С. Музыкально-педагогическая диагностика и некоторые аспекты подготовки музыканта-педагога в вузе / Э. С. Ткач // *Психолого-педагогические проблемы высшего музыкального образования: Межвуз. сб. тр. / ГМПИ им. Гнесиных*. – Вып. 43. – М., 1979. – С. 54–73. – Интернет ресурс. – Режим доступа : disserCat <http://www.dissercat.com/content/formirovanie-gotovnosti-u-studentov-vuza-iskusstv-k-professionalnoi-pedagogicheskoi-deyateln#ixzz3VEnh2kNQ>

6. Цагарелли Ю. А. Процессы самоорганизации, самоуправления, саморегуляции в музыкальной деятельности / Ю.А. Цагарелли // *Теоретические и прикладные исследования психической саморегуляции: Тезисы докладов научной конференции*. – Казань: КГУ, 1982. – С.11–13.

- pedagoga v vuze [Music and pedagogical diagnostics and some aspects of training future teachers of music in higher educational institutions]. *Psikhologo-pedagogicheskie problemy vysshego muzykal'nogo obrazovaniya – Psycho-pedagogical problems of higher musical education*, 43, 54–73. Moscow. Retrieved from: <http://www.dissercat.com/content/formirovanie-gotovnosti-u-studentov-vuza-iskusstv-k-professionalnoi-pedagogicheskoi-deyateln#ixzz3VEnh2kNQ> [in Russian].

6. Tsagarelli, Yu. A. (1982). *Protsessy samoorganizatsii, samoupravleniya, samoregulyatsii v muzykal'noy deyatel'nosti [Processes of self-organization, self-management, self-regulation in music activity]. Teoreticheskie i prikladnye issledovaniya psikhicheskoy samoregulyatsii: Tezisyi dokladov nauchnoy konferentsii – Theoretical and applied researches of psychological self-regulation: Proceedings of a scientific conference*. Kazan: KGU [in Russian].

Ли Сиюнь,

*аспирант кафедры фортепианного исполнения и художественной культуры,
Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова,
ул. Пирогова, 9, г. Киев, Украина*

ДІАГНОСТИКА СОСТОЯНИЯ СФОРМИРОВАННОСТИ САМООРГАНИЗАЦИИ У УЧЕНИКОВ 5-7 КЛАССОВ В ПРОЦЕССЕ ФОРТЕПИАННОГО ОБУЧЕНИЯ

Для коррекции самоорганизации учащихся 5-7 классов было выделено два основных подхода: психологический и педагогический. Психологический подход основывался на восприятии, осмыслении, понимании му-

зыкальной информации и ее обобщении на основе жизненного опыта и художественного мышления учащихся. Педагогический подход опирался на возможность развития самоорганизации школьников в фортепианном обучении педагогическими методами и на побуждение школьников к успешному развитию, стремление к приобретению высшего уровня мастерства в исполнении фортепианной музыки. Для определения результатов опроса использовались тексты адаптированных утверждений опросника Н. Г. Милорадова и А. Д. Ишкова «Диагностика особенностей самоорганизации». Так, в процессе экспериментальной работы мы обнаружили, что склонность к организации собственной деятельности имеет только 8,9% (6 человек) в контрольной группе и 7,7% (5 человек) в экспериментальной. Согласно обработанным результатам приведенных утверждений опросника, эти ученики обладают четким представлением о том, чего хотят получить от жизни; всегда планируют свою деятельность; умеют определять и анализировать те обстоятельства, которые являются существенными в достижении поставленной цели; контролируют свои действия, психическое состояние. В 23,9% (16 человек) контрольной и 29,2% (19 человек) экспериментальной группы склонности к организации собственной деятельности развиты частично. То есть жизненные цели четко не определены; планирование собственной деятельности несистематическое; анализ обстоятельств, которые являются существенными в достижении поставленной цели, непоследовательный; контроль собственных действий и психологического состояния частичный; коррекция личностных целей, планирование, регулирование поведения в целом осуществляется без энтузиазма, недостаточно активно. Другие школьники – 67,2% (45 человек) в контрольной и 63,1% (41 человек) в экспериментальной группе – не выявили склонности к организации собственной деятельности. Такие школьники не имеют четкого представления о том, чего они хотят получить от жизни; не планируют свои действия; не умеют определять существенные обстоятельства, которые являются важными для достижения поставленной цели. В результате диагностики было установлено, что музыкальные и деятельные приоритеты, интересы школьников по приобретению самостоятельности в большинстве случаев зависят от участия взрослых, преподавателей, родителей и сверстников.

Ключевые слова: самоорганизация, структура самоорганизации, фортепианное обучение, ученики 5-7 классов, результаты диагностики.

*Li Siyung,
postgraduate student,
Department of Piano Playing and Artistic Culture,
National Pedagogical Dragomanov University,
9, Pirohova Str., Kyiv, Ukraine*

STATE OF SELF-ORGANIZATION MATURITY OF 5-7TH GRADERS IN PIANO TEACHING PROCESS

The experiment involved 132 5-7th graders. Two main approaches (pedagogical and psychological) were used for the correction of their self-organization. The psychological approach was based on the perception, cognition and understanding of music information and its generalizing according to pupils' life experience and creative thinking. The pedagogical one was oriented at the development of pupils' self-organization with the help of pedagogical techniques and at motivation to successful development, obtaining high level of piano mastery, etc. The experiment was carried out using special texts of N. Miloradova and O. Ishkova called "Diagnostics of self-organization peculiarities", which helped to analyze the results of the questionnaire. It has been revealed that inclination to organizing one's own activity is peculiar for 8,9% of pupils in the control group and 7,7% in the experimental one. According to the questionnaire results, these children know what they want, they have certain goals, they always plan their activities, they are able to control their own feelings and psychological state, etc. The survey has also revealed that 23,9% (CG) and 29,2% (EG) of pupils have insufficient level of self-organization maturity. These children cannot determine and set their life goals, they cannot plan their activities and do not control their psychological state all the time; they are not active. Other 67,2% (CG) and 63,1% (EG) of children are not able to organize their own activity. Such pupils do not know what they want, they have no goals at all, they are not able to determine important events and circumstances for goals achieving, etc. The experiment has shown that children's musical and activity priorities, their interest in becoming independent and capable for self-organization depend on parents, teachers and their peers.

Keywords: self-organization, structure of self-organization, teaching how to play piano, 5-7th graders, results of the experiment.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор Н. П. Гуральник

Подано до редакції 14.05.2015